

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis In Qvatuor Partes Distributæ Pars ...

In qua de Virtutibus in Communi, & Theologicis, Fide, Spe & Charitate, nec
non Virtutibus Cardinalibus, præsertim Justitia & Jure, ac Religione
ceterisq[ue] annexis, & Vitiis Oppositis in particulari breviter & dilucidè
tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1663

Quæst. VII. De Injuriis in Corpus Proximi, per Stuprum & Adulterium, ac
necessaria Restitutione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72941](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72941)

honestiores sint, exigere tunc compensationem non solent, sic ut ordinarie sumpto de homicida supplicio alii condescant. Certum saltem esse censet *Lessius dub. 22.* referens *Scorum 4. d. 15. q. 3.* heredibus occisi nihil tali casu deberi pro vita illius, estq; alioquin compensanda foret: quasi per poenam taliorum; damnum vitæ censetur abinde compensari. Quod etiam docent, qui pro damno vitæ alioquin restitutionem exigunt.

77. *Quis censendum, si vulneratus moriatur, vulnere non existente lethali.*

Uterius hic observandum in primis si mors sit secuta non ex vulnere, sed ex negligentia læsi vel medici, non esse obligationem restituendi in qualitate homicidæ sed vulnerantis; cum mors subsequens censetur hic vulneranti fortuita. Nisi ratione loci & temporis, ob defectum medicorum censetur vulnus lethale, ex quo proinde non obstante diligentia læsi hic & nunc sequatur mors.

78. *Ad quid tenetur occidens alterum nihilominus cerid moriturum.*

Observandum II. juxta *Lessium, Wiggers* & alios passim, quod si eundem quis naturali vel aliâ justâ mortē certē erat medio tollendus, injuste præveniens non tenetur ad restitutionem; uti non tenetur incendens segetes alterius, nihilominus certē per diluvium aut alio modo naturali mox perituras. Si tamen erat injuste interficiendus ab altero, indubiè præveniens etiam in se præoccuparet obligationem restituendi.

79. *Ad quid tenetur in vasum si occidendo excedat modum, tamen inculpata tutela.*

Observandum III. Invasum, si occidat in vasum non servando moderamen inculpatae tutelæ, usque ad gravem injustitiæ culpam, teneri ad restitutionem, ratione injuriæ & damni per illum illati. Quamvis dum excessus, etsi mortalis, non tamen omnino atrox fuit, æquitati naturali consonet, ut sicut occisus prius invadendo quodammodo sibi causam necis & incommodorum dedit, sic & partem eorum ferat juxta prudentis arbitrium: quantumvis alioquin restitutio non tam gravitati peccati, dummodo saltem mortalis, quam damni proportionetur.

QUÆSTIO VII.

De Injuriis in corpus Proximi per Stuprum & Adulterium, Ac Necessaria Restitutio.

80. *Stuprum quid, & quosuplex. Quid virgo hic*

Pro prima quæstionis parte supponendum, per stuprum intelligi deflorationem virginis. Quo nomine hic intelligitur illa, quæ non cognovit virum. Aliud est voluntarium, aliud violentum. Quod postremum magis proprie seu strictè stuprum dicitur. Hoc supposito.

81. *Stuprator citra vim aut fraudē*

Dicendum in primis, quod si virgo libere consenserit, uti per deflorationem non fit virgini consentienti injuria, sic nec deflorator seclusis promissis (quibus alioquin

veluti justis & rationabilibus standum est) ad quid tenetur. Neque etiam fit injuria parentibus: cum hæc non habeant verum jus in corpus puellæ seu in ejus integritatem virginalem, sed hoc fit penes ipsam ipsam. Mæror autem parentum, aut dedecus familiæ per accidens sequitur ex evulgatione facti (quod potest manere occultum) & pariter sequi potest ex fornicatione cum corrupta. Quæ nihilominus incommoda debet san ex justitiis, non ita contentiunt Doctores) primo loco cavere ipsamet deflorata. Confirmatur: quia post factum potest virgo condonare obligationem compensandi damnum etiam stupri violenti vel dolosi: ergo similiter per liberum consensum in copulam potest obligationem compensandi damnum prævenire.

82. *Si vis vel fraudem, sedat, tenetur ad restitutionem. Si vis vel fraudem, sedat, tenetur ad restitutionem. Si vis vel fraudem, sedat, tenetur ad restitutionem.*

Deinde si absque promissione matrimonii fiat virginis defloratio per vim vel fraudem, in foro externo Ecclesiæ compellitur deflorator eam ducere & dotare; prout conformiter ad legem veterem *Exodi c. 1.* & 2. de adult. & stupro statuitur. Quod tamen jus veluti poenale ultra territorios obligationis juris naturæ non constringit conscientiam ante sententiam judicis. Sistendo itaque in jure naturæ & foris conscientiæ sufficit reparare damna puellæ inde consequentia (quæ indubiè cadunt sub obligationem restituendi, veluti per injustum stuprum causata) quatenus scilicet impeditur à nuptiis æquè commodis, aut ab alio statu v.g. Religioso, ut addit *Poncius disp. 52. n. 40.* Pro ipsa autem pudicitia non est digna auri ponderatio. Quamvis varii gravissimi Doctores, uti de vita, sic & de pudicitia censent esse locū pecuniariæ compensationis. Juxta quorum sententiam possit pecunia in pactum deducta retineri. Quod etiam de pacto deflorationi prævio facile alii admittunt. Prout usura corporis solet non raro pro pecunia concedi.

83. *Non sufficit per se, per compensationem pro matrimonio.*

Damnum itaque temporale æquè commodi matrimonii potest compensari per matrimonium cum deflorante. Non tamen semper (etsi quidam generaliter loqui videantur) cum interdum potuerit puella ad ipsi magis digniores nuptias fierique insuper possit, ut stupratorē citò moriente, ipsa adhuc juvenis impediatur propterea à secundis nuptiis æquè commodis, quibus alioquin potita fuisset. Quod tamen potest largiori dote, testamento, similive modo compensari. Non etiam tenetur deflorata matrimonium cum adeo iniquo stupratore admittere, potestque ideo aliam compensationem exigere.

84. *Quod deflorata non tenetur admittere.*

Alia itaque compensatio pro damnis subsequentibus restat pecuniaria, quæ defectum pudicitiae suppleat.

84. *Si damnum non sequitur, cur cessat obligatio.*

Notandum tamen si virgo post deflorationem æquè commodis nuptiis sit potita, ita ut nil detrimenti acceperit, stupratorem ad nihil teneri. Ita *Navarrus c. 16. n.*

compensan-
di, nisi peri-
culum furo-
ris in pa-
ctam deduc-
tum.

85.
Deflorator
sub promif-
sione ma-
trimonii, ad
hoc tenetur.

86.
Varia ex-
ceptiones
discutuntur.

17. & 19. Patet quia etsi periculum dam-
ni sit pretio aestimabile, si tamen ante pa-
ctum initum cessaverit periculum, nemo
tenetur periculum compensare, in quo al-
terum constituit. Eo tamen non obstante
potest aliqua compensatio deduci in pa-
ctum, priusquam se quis periculo expo-
nat, aut dum adhuc perseverat, ad quod
postea tenebitur pacifcens, etsi nullum de-
trimentum sequatur, quia videlicet alter
periculum in se suscipit.

Si denique sub promissione matrimonii
quis impetravit ulum corporis virginis, te-
netur eam ducere. Ita Doctores comuni-
titer. Et patet: quia promissio hæc facta
est ad modum contractus, quem virgo ex
sua parte implevit; adeoque debet etiam
compleri ex parte promittentis.

Excipiunt Doctores nonnullos casus.
Primò, si ex circumstantiis v.g. verbis am-
biguis, inconstantibus, nimis exaggerati-
vis, facile deprehendi poterat, deflorato-
rem non sincerè agere; quasi tunc cen-
seatur puella non tam decepta, quàm de-
ceptionem fingere, ut ait *D. Thomas 4. d. 28. art. 2.* Nihilominus si revera decepta
sit, nec fictionem adverterit, censent Varii
defloratorem nunquam mendacem circum-
ventorem teneri ad damna, quorum per
injuriam est causa. Secundò, si deflorator
sit longè ditior & nobilior. Ita plures Do-
ctores cum *Lessio* simpliciter docent. Sed
in primis si deflorata id ignoraverit, tene-
tur alter eam (quæ pacta est corpus pro
corpore, & pactum ex sua parte implevit)
ducere, secundùm *Petrum Navarra*, ni-
hil faciente hac inæqualitate, seu dispari-
tate qualitatum extrinsecarum. Immo nisi
aliunde constet de fictione, putat absolu-
tè *Pancius d. 52. n. 41.* disparitatem hanc
non sufficere: cum eà non obstante, possit
nobilior verè & validè promittere, ut alii
sæpius faciunt. Quare & sponsalia ab-
soluta inter sic dispares valida sunt. Tertiò,
si aliquod impedimentum dirimens super-
venierit, aut grave damnum seu scandalum
ex tali matrimonio timeatur: tunc enim
sufficit damnum rescire. Quartò, si de-
florata postmodum fornicetur cum alio,
extinguitur simpliciter obligatio promif-
sionis ex parte alterius id scientis, sic ut
(nisi aliter conventum sit) hic ad nil teneatur;
quemadmodum etiam in sponsalitia
promissione hujusmodi conditio tacitè in-
volvitur. Quintò, si quæ putabatur virgo
(aliud est, si sciebatur non esse) deprehen-
datur corrupta: prout similis causa sufficit
ad dissolvenda sponsalia. Imò, juxta *San-
chez l. 1. de matrim. c. 10. n. 11.* nec tenetur
alter tali casu ad aliam compensationem,
veluti qui non nisi ex promissione matri-
monii (quæ cessat) obligatur. Quod tamen
ex *Maldero* negat *Wiggers c. 4. dnb. 2.* si
non fuerit deceptus ex verbis puellæ.

87.

Si ficta sit promissio, adhuc eà tenetur

deflorator, juxta Doctores passim. Et qui-
dem in foro externo facile præsumeretur
contra promittentem. Alioquin, si ad cõtra-
ctum requiratur internus consensus, non
tantùm debitus, sed verus, apparet in fi-
ctione hac subesse quidè gravem injuriam,
adeoque obligationem sublatà fraude re-
stituendi modo sufficienti dampnum con-
sequens, seu quanti interest, contractum à
decepta non fore impletum, non tamen vi-
detur esse in foro conscientie obligatio
standi promissioni quâ tali, utpote defectu
consensus invalidæ.

Petes, quid faciendum defloranti virgi-
nem sub promissione matrimonii post
emissum votum Religionis? Idem est de
voto castitatis. Resp. Si virgo fuerit
ignara (si fuerit conlcia, constat ob malam
utrimque fidem urgere obligationem voti)
Azorius, Lessius, Wiggers, Bonacina & alii
plerique Doctores censent debere ipsam
duci in uxorem, ratione obligationis ju-
sticiæ erga puellam, quæ contractum ex sua
parte implevit, nec aliam tenetur compen-
sationem admittere, utpote non obligata
subire infamiam deflorationis factæ extra
statum matrimonii. Votum autem non
obligat cum notabili damno proximi in
materia justitiæ. Quemadmodum qui post
votum erogandi omnia in pauperes, incen-
disset alterius domum, tenetur executioni
voti præferre reparationem damni ex justiti-
a strictius obligantem. Ut proinde, etsi
consultum, non necessarium sit defloratori
petere dispensationem in voto Religionis
(votum castitatis obligaret in quantum
compatibile cum debito matrimonii, citra
dispensationem) veluti per se extincto, seu
potius sopito.

Nihilominus hæc doctrina non aliter est
vera, quàm quatenus damnum puellæ illa-
tum non est aliter reparabile. Alioquin eo
secluso (quod non semper subest) placet
doctrina *Navarri, Rodriguez*, quos citat &
sequitur *Dicas. de matrim. disp. 1. dnb. 32. n. 446.* & alii, manere per se loquendo o-
bligationem voti. Promissio enim matri-
monii subsequens est invalida. Damnum
quoque potest abesse, si videlicet deflora-
tio maneat occulta, puellæque æquè com-
modis nuptiis vel statu potita sit, aut po-
tiri queat. Ad quas melius obtinendas etiam
potest constitui dos pinguior. Si ipsamet
indebitè rem publicavit, seque infamavit,
imputet infamiam sibi. Compensatio ad
summum dotis tunc est penes deflorato-
rem. Si hujus culpâ, seu citra puellæ cul-
pam res sit facta publica, tenetur honori
ejusdem consulere per matrimonium, cum
aliter non sit damnum hoc reparabile.

Ad secundam quæstionis partem quod
attinet: in primis pro injuria præcisè con-
jugi illatâ debetur solum satisfactio per ve-
niæ petitionem, & alia signa doloris: quia
pro injuria ab omni damno separata nihil
debe-

Quid si de-
florator
promissionē
interni fin-
xerit.

88.
Quid si de-
florator fue-
rit obstru-
sus voto
Religionis.

Adhuc te-
neri ad ma-
trimonium
plerique do-
cent.

89.
Opinio An-
toris.

90.
Pro injuria
per adulte-
rium com-
missa qua-
lis debeat
satisfactio.

debetur, nisi satisfactio. Hæc autem cum consistat in placatione animi exacerbati, non obligat, ubi ignoratur injuria. Quando autem illa injuria cognoscitur, obligat hæc satisfactio in conscientia, etiam ante sententiam, juxta Doctores communiter, si existimetur fore grata & acceptanda: qui enim verbo vel facto injuriosè alterum læsit, tenetur competenter læsionem reparare.

91.
An pecuniaria.

Ex hac conclusione sequitur adulterum non teneri dare pecuniam pro injuria illata, quamquam maritus illam exigere: tum quia injuria illa non est pecuniæ æstimabilis: tum quia jura prohibent conventionem pro injuria adulterii *L. Transigere 18. C. de Transactionibus, & L. Miles 11. ff. ad Legem Juliam, de adulteris*. Quod idcirco prohibuitur, ne maritus videatur suæ uxoris lenocinium facere. Hæc tamen leges maxime spectant ad iudices, ne videlicet concedatur actio in foro externo ob præsumptionem lenocinii; adeoque si maritus sine scandalo convenisset cum adultero, & pecuniam recepisset, non teneretur ad restitutionem.

92.
Partu secuto quoque sit obligatio.

Secundo, partu secuto tenetur adulter ex justitia restituere ea, quæ in alimentum prolis expensa sunt post annum tertium. Nam juxta *c. 2. de conversione Infidel.* mater tenetur alere prolem usque ad annum tertium inclusivè, & pater deinceps usque ad illud tempus, quo proles possit sibimet alimenta conquirere.

Debet moraliter constare, quod sit adulterium.

Debet moraliter esse certum (sufficiens certitudo frequentissimè deest) quod proles sit adulterina, sic nimirum ut indicia id existimandi excludant oppositi probabilitatem: in dubio enim stat præsumptio possessioque pro matrimonio, quod scilicet eo stante censeatur proles esse mariti, adeoque legitima: adeo ut juxta *L. Filium 6. ff. de his qui sui vel alieni juris sunt* decernatur, non esse ferendum, quod maritus nolit agnoscere partum uxoris, cum qua assidue verlatu fuit, seu supposita præsentia & potentia. Neque tenetur quis aliquid solvere, aut re quam possidet spoliare, nisi

Quid si de duobus duobus duobus sit.

constet de debito. Quod si de duobus adulteris dubitetur (idem est de calu prolis fornicariæ) cujus proles sit, cum sit certum esse alterutrius, dividenda, juxta acceptam Doctorum sententiam *Vasquez, Molina & aliorum*, est obligatio, utpotè certa, nec potius uni, quam alteri est adscribenda: uti & si, cum duo sunt vulnerantes, dubitetur, ex cujus vulneratione læsus obierit, singuli obligantur pro rata, & in solidum, deficiente alterutro: nisi forte aut aliâ conventionem dubium dirimatur. *Lugo* nihilominus *d. 13, sect. 2. dub. incident.* fusè hanc rem tractans aliter discurret: quem vide. *Poncius* quoque *d. 52. q. 7. concl. 5.* statuta communis sententia dubitare videtur, an si mulier possit congruenter sustentare de suo non

teneatur ad totum, in pœnam dubii per ipsam injustè dati.

Tertio, tenetur adulter compensare damnum, quod legitimis provenit ex suppositione illegitimi, sive suppositionem suaverit (quando est res certa, ratione manifestæ coopérationis injustæ ad illam) sive illam non suaverit, ut contra *Soto, Henríquez & alios*, quos citat & sequitur *Diana Esti suppositionem si suaverit adultera*, *p. 2. Tr. 3. Miscell. Resol. 55.* communis tradit sententia, à qua ad favendum, in re adeo nefaria adultero cum gravamine solius adulteræ non est facile recedendum.

Ratio communiter allegatur, quod adulter eo ipso, quod prolem excipit, moraliter ipsam marito supponat; cujus censeatur proles esse hoc ipso, quod stante matrimonio gignitur: ut proinde dum supponitur in utero adulteræ, veluti in causa supponi incipiat in familia mariti, perinde ac si in ea proli, insciis parentibus ablata, substitueretur aliena. Quæ tamen ratio non videtur universaliter efficax *Lugo d. 13, sect. 13.* cum in casu, quo adultera facile posset prolem extra domum alere citra periculum damnorum consequentium suppositionem, hanc ipsam potius censeatur facere adultera suâ libertate, quam constituta necessitate per actum adulterii. Quo casu proinde *Vasquez de Restitut. c. 5. §. 11. in fine* censeat locum esse opinioni contrariæ. Contra quam idcirco *Lugo sup. n. 14.* generalius argui censeat ex eo, quod adulter censeatur proximè cooperari ad damnâ, sicut mater; utpote quatenus uterque permittit prolem manere in domo putatarii patris, & reputari tamquam legitimam, quam tamen ipse adulter alere tenetur.

Quarto, si partum adulterinum supposuerit adultera, tenetur omni modo moraliter possibili adlaborare, ne legitimis inde damnum generetur, utpote cujus per injuriam ipsa esset causa. Unde deberet de bonis paraphernis, id est, præterdotalibus, si quæ habeat, legitimis specialiter benefacere, uti & de aliunde acquisitis per industriam vel laborem, si possit, vel suocere notio religionis (ad quam capax fuerit) ingressum.

Alioquin rarissimè tenetur, jam præviis iniquis actionibus, crimen suum patefacere. Nam in primis frequentissimè subest periculum gravius mali, puta vitæ propriæ, aut perpetuæ persecutionis ac implacabilis inimicitia; vel gravissimæ infamiae; quod excusat arg. *c. Offici 9. de Pœnit. & remiss.* Et de periculo vitæ omnes admittunt, veluti quæ non debet exponi, ut res pecuniaria restituatur. Idemque de periculo famæ, veluti non comparabilis cum divitiis, merique docent. Quod saltem admittendum, quando fama, quæ periclitatur est talis, comparatione hereditatis, ut hujusmodi censeatur meritò non posse detegere veritatem absque notabili

respectivè incommodo in bono, altioris ordinis. Secus Doctores censent, quando adultera non est honesta conditionis aut famae; cuius proinde infamia censeretur non causare ei notabile incommodum. Idem Varii censent, si revelatione (quae secreta esset, & maneret) faciendâ marito, aut proli spuria putaretur omnino impediendum malum, absque periculis aliorum maiorum. Sed idem notant esse rarissimum, ut pericula hæc absint: & quamvis ipsa abessent, ut saltem sit spes orta damni aver-tendi; eò quod filius juxta Doctores passim non teneatur credere matri (quæ ut antea in libidine, sic nunc in odio potest excedere) eam juranti, et in articulo mortis, ipsum esse spurium; proinde nec Judex ejus assertioni, aliis apertis probationibus ex absentia aut infirmitate mariti desumptis desituta, deferret arg. L. 6. ff. De his qui sui vel alieni juris sunt. Alleganti quoque suam turpitudinem non debetur fides, ut habet vulgatum Jurisperitorum actioma; quando scilicet id cede-

ret in præjudicium tertii. Et quamvis filius in corde crediturus speraretur, non propterea constaret ipsam cesurum hereditate, ac non potius litibus seu controversiis turbaturum familiam.

Pro sine adverte, quod si proles adultera exponatur (quod quidem gravissimè & meritò jura vetant, atque iudices puniunt; esto juxta Bassam V. Adveritium n. 9. referentem Casetanum, Quarrum, Telem, Lessum, Bodacina & alios, incommoda gravissima & alias inevitabilia in foro conscientiae id licitum faciant, adhibitâ cautela pro vita & salute prolis) teneri parentes, si divites sint, restituere hospitali expensas alimentacionis. Ad quod primo loco tenetur pater (cujus tamen defectus implendus per matrem) veluti ad quem de jure spectat alimentatio prolis, demptis alimentis factis, quando hæc mater commodè præstare potest, prout in casu non potest. Ita Doctores citati, & alii communiter, ut citat & sequitur Bassam supra.

96. Exponere prolem an vel quando liceat.

Exponentes ad quid teneantur ipsi hospitali.

DISPUTATIO SEPTIMA.

De Injuriis in Fama & Honore, ac Necessaria Restitutione.

QUESTIO I.

De Iudicio Temerario.

fa lædi potest. Primò per actum merè internum, qui consistit in iudicio temerario, quo existimatio alterius læditur in nobis ipsis, Secundò per actum externum, scilicet per detractionem; quæ læditur in aliis. De priori modo hæc questione nobis agendum.

judicium sine per temerario in detractionem.

Judicium porro temerarium censetur, quo absque sufficienti fundamento aliquod malum, seu boni defectum, de proximo judicamus. Quod quidem si firmum & omnino deliberatum sit, est peccatum mortale ex genere suo, quando scilicet est circa grave malum proximi, spectando præsentem ordinem bonorum, famæ nimirum; idque ex doctrina omnium Theologorum.

3. Iudicium temerari in quid.

Est ex genere mortale peccatum.

Quæ colligitur communiter ex Scriptura vetante hujusmodi iudicium privatum condemnatorium, Matth. 7. Nolite judicare, ut non judicemini. Simile quid reperitur Luca 6. Et ad Rom. 2. & 14. reprehenditur judicans proximum suum. Quod etiam fit Jacobi 4. Tu autem quis es, qui iudicas proximum? Ibidemque præmissum fuerat: Qui detrahit fratri, scilicet verbis, aut qui iudicat, temerariè scilicet, fratrem suum, detrahit legi & iudicat legem, ista scilicet prohibentem. Lex verò prohibens iudicium temerarium videtur (ut rectè etiam advertit Lugo d. 14. s. 2. n. 11.) esse illa decalogi: Non loqueris contra proximum tuum falsum.

4. Probatur ex Scriptura.

Quo decalogi præcepto inhibetur.

An spurium teneatur credere matri ejus defictum affirmanti.

1. Quid fama, quæ est opinio radix.

NOTANDUM famam bonam esse opinionem multorum de alicujus excellentia. Quæ præcipuè oritur ex sapientia & virtute, seu sanctitate, ac functionibus inde procedentibus. Secundariò autem ex ingenio, eloquentia, nobilitate, robore, opibus &c. quæ homines æstimant, ac de iis famam seu opinionem aliorum quaerunt. Quæ opinio dum exit in opus externum, præsertim per verba, dicitur laus; sicut contraria dicitur vituperium. Honor autem est testimonium excellentiæ alterius; qui proinde supponit bonam existimationem, quam honorans de honorato habet; alioquin enim esset illusio. Non prærequirit tamen existimationem multorum de excellentia honorati, sicut requirit fama; sed potest vel ab unius bona opinione procedere. Estque etiam internè magis in ipso honorante, quam in honorato, cujus excellentiæ, ac existimationis de eadem, ab altero testimonium datur.

Quid laus & honor.

Sui honor supponat famam.

2. Fama læditur, sive per internum

Prius itaque videndum, quomodo lædatur fama, seu bona existimatio honorati præsupposita. Et quidem dupliciter ipse Herincx Sum. Theol. Pars III.